

HANS RIEDER,
STRAFPLEITER EN ZWARTKIJKER

*‘We leven
in één grote,
hypocriete
maatschappij’*

Een vrolijke Frans is hij nooit geweest, maar vandaag ziet advocaat Hans Rieder het ronduit gitzwart in. Hij trekt zich terug uit de zaak rond de moord op kasteelheer Stijn Saelens. Waarom wil hij niet zeggen, maar hij vreest wel voor een correcte rechtsgang. Dat doet hij altijd. ‘We leven in een bananenrepubliek. De Noren geven Anders Breivik tenminste een eerlijk proces.’

Filip Rogiers, foto's Johan Jacobs

Rust er een vloek op het dossier van de kasteelmoord? Na Jef Vermassen is Hans Rieder de tweede topadvocaat die erover struikelt. Rieder verdedigde tot deze week verdachte Pierre S. Werd hij bedankt voor bewezen diensten of trok hij er zelf de handen van af? Was Pierre S. de onverdedigbare te veel?

‘Verdediger van de onverdedigbaren’: het is een van de vele etiketten die Rieder torst sinds Vlaanderen hem leerde kennen als pleiter voor vetmesters, hormonenspuiters en de occasionele maffiabaas. Procedurepleiter is een ander, niet zo fraai bedoeld etiket. Hij wraakte al eens een hele rechtbank. Kocht ook eens tijd met de vraag om een dossier integraal in het Hebreeuws te vertalen, zoals toen hij een Israëlisch-Russische gangsterbaas verdedigde. En in 2009 konden tien zware criminelen de gevangenis verlaten, nadat Rieder een fout in het onderzoek had ontdekt.

‘Ik aan de deur gezet in de kasteelmoord? Laat mij niet lachen. Men verzint er maar op los. Hoe ouder ik word, hoe minder ik het mij aantrek. Ik moet wel een beetje oppassen dat ik er niet cynisch van word. Ik wil niet zoals de Franse strafpleiter Jacques Vergès eindigen met de overtuiging dat het allemaal maar een spelletje is, *un petit jeu*.’

‘Ik zwijg over de kasteelmoord. Het is zoals met de dioxinecrisis en andere fel besproken zaken: zij die er het meest over kwetteren, weten er doorgaans het minst van.’

Zo aaibaar Jef Vermassen of Walter Van Steenbrugge, zo stekelig is Hans Rieder. Hij weet het, hij straalt het uit, het laat hem koud. Nee, zegt hij, het heeft er niet mee te maken dat hij vaker daders verdedigt dan slachtoffers. Wel met looks. ‘De ene vrouw heeft graag iemand met blauwe ogen, de andere ziet liever bruine. Wat doe je eraan?’ Het is de enige keer in het gesprek dat er een bulderlach weerklinkt.

Proces van de pers

Heeft uw terugtocht uit het dossier van de kasteelmoord ermee te maken dat u geen goed oog hebt in de afloop? Camera's en emoties: het is een cocktail die u in het verleden altijd al nefast vond voor een fatsoenlijke rechtsgang.

‘U hebt het over “een terugtocht”, dat laat ik voor uw rekening. Op die verzinsels geef ik geen commentaar. Wel kan ik zeggen dat er ook

in deze zaak weer manifest fouten gebeuren. Wettelijk en deontologisch. En we zitten nog maar in het vooronderzoek. Vergeet niet dat er al twee journalisten administratief zijn aangehouden, omdat ze sneller ter plekke waren dan de speurders en op eigen houtje onderzoeksdaden verrichtten. Wat een contrast met het busongeluk in Sierre! Daar slaagden politie en magistratuur er perfect in om de nabestaanden te beschermen tegen wat de pers in die tunnel van plan was.’

Ziet u in de kasteelmoord het zoveelste bewijs...

‘...dat we in een bananenrepubliek leven? Ja. Noem mij één land waar je kunt meemaken dat er op de dag dat er voor de raadkamer moet worden gepleit, een televisiezender en enkele kranten uitschreeuwen dat ze de uitvoerders van de moord te pakken hebben. Dat is inmiddels drie weken geleden en sindsdien is er niets meer over vernomen. Ofwel was het een verzinsel, ofwel kwam die info van ongeoorloofde lekken. In beide gevallen gaat het om zware fouten.’

Is dat niet de prijs die we betalen omdat justitie zo lang zo'n gesloten huis bleef?

De slinger gaat nu misschien iets te veel de andere kant op.

‘Daar heeft dat niets mee te maken. Wel met een totale verloedering van het geweten. En er is niemand die er iets aan doet. Er zal ook niets veranderen als de rechtspraak zo slap blijft tegen blunderende media. Veroordeel ze eens tot 10 miljoen euro boete. Ze zullen wel twee keer nadenken dan. Hetzelfde met de dioxinecrisis (*Rieder verdedigde in de zaak van vervuild veevoeder in 1999 de vetmesters Lucien en Jan Verkest, red.*). Ik moet nog altijd de eerste tegenkomen die iets van die zaak kent.’

U maakt graag het proces van de pers, maar in de kasteelmoord sloeg uw eigen gilde ook een mal figuur. Jef Vermassen stak eerst zijn hand in het vuur voor de onschuld van zijn cliënt. Toen zijn geloofwaardigheid daarmee een knauw kreeg, verdedigde hij zich door te zeggen dat hij ‘geen foefeladvocaat’ was.

‘U gooit wel veel op een hoop. Eén, ik wil nog wel eens horen of meester Vermassen dat inderdaad zo gezegd heeft. Twee, kent u zijn strategie? Hem een beetje kennende had hij er een uitgekiende bedoeling mee die door niemand begrepen is. Misschien helaas

‘Ik aan de deur gezet in de kasteelmoord? Laat mij niet lachen. Men verzint er maar op los. Hoe ouder ik word, hoe minder ik het mij aantrek’

ook niet door zijn cliënt die ook de onzin in de kranten leest. En drie, als hij dat woord al in de mond zou hebben genomen: er zijn inderdaad confraters die het vak te schande maken. Het is een van die beroepsgroepen die zich elke dag bezondigen aan een niet-professioneel optreden. De sérieux van dit vak brokkelt sneller af dan een zandkasteel aan zee.’

Noorse cool vs. Franse colère

De advocaten van Anders Behring Breivik vragen de vrijspraak. Dat is toch ook niet van dien aard om het vertrouwen in uw vak te versterken?

‘Wij hier begrijpen dat niet te best, vanuit ons kleine wereldje waar niemand zich nog iets gelegen laat aan welke waarden dan ook. Maar voor 99 procent van de Noren is dat de normaalste zaak van de wereld. Ze worden met onbeschrijflijk leed geconfronteerd en toch behouden ze hun waardigheid. De kogels echoden nog na toen ze zeiden: “We leven in een rechtsstaat en we gaan die meneer Breivik een eerlijk proces geven”. De Noren slagen erin om iemand die hen in het diepst van hun democratische ziel haat, niet met dezelfde haat te bejegenen. Bekijk die beelden eens, die interviews met jonge Noren, met de eerste minister en de koning. En vergelijk dat eens met de beelden toen Marc Dutroux voor het eerst voor de raadkamer moest verschijnen.’

Er werd gebrald en gespuwd vanachter dranghekken.

‘Precies. Dat is nu het verschil tussen een volwassen, democratische maatschappij en een land dat bij wijze van spreken nog maar aan het begin van zijn evolutie staat. En het is niet dat er ons eeuwen en werelden van Noorwegen scheiden, toch? Het is amper 800 kilometer.’

Waarom ligt het dan? Aan onze volksaard?

‘Op het gevaar af dat u mij een oude zaag vindt: het ligt aan een totaal gebrek aan kwaliteit en beschaving. En het doet zich voor in alle geledingen van de maatschappij. Altijd maar richten we ons op afgunst, steeds staan we klaar om een ander af te breken. Neem nu dat hele debat over de verloning van ceo’s. Hij kan het zelf niet doen, maar laat ik de verdediging van Bert De Graeve van Bekaert hier eens op mij nemen. Die mens slaagt er toch maar in om met zijn fabriek een van de laatste industriële takken van België succesvol open te houden. Al de rest is afgebroken of failliet. Bekritiseer hem zoveel u wilt, maar respecteer zo’n man ook eens voor de uitzonderlijke inspanningen die hij levert. Er wordt al genoeg gehuild met de wolven. Onze maatschappij leeft van de steekvlammen. Bij het minste schieten we met zijn allen in een Franse colère.’

Is verontwaardiging voor u per definitie onlogisch wanneer ze breed wordt gedragen?

‘Totaal onlogisch. To-taal. Nogmaals, kijk eens naar die jonge Noren die aanwezig waren op Utoya. Ze waren waardig en verstandig, en ze legden het nog goed uit ook. Het is een kwestie

‘Er is hier een totaal gebrek aan kwaliteit en beschaving’

van opvoeding. Wij zijn gewoon niet meer opgevoed. We roepen en we tieren maar.’

Aufmachen!

De advocaat van de Nederlandse pedoseksueel Robert M. pleit voor de vrijpraak omdat een deel van het bewijs onrechtmatig is verkregen. Reactie op een internetforum: ‘Juridisch zal dat dan wel kloppen, maar zoals altijd zijn de belangen van de dader belangrijker dan die van de talloze, zeer jonge en kwetsbare slachtoffertjes.’ Huivert u bij zoveel vox pop? Of begrijpt u het ook wel?

(zucht) ‘Ik ben die discussies over wie nu meer of minder rechten heeft, dader of slachtoffer, zo beu als koude pap. Dat is een technisch probleem dat je met enkele knappe koppen in een week tijd perfect kunt uitklaren. Maar daarmee is de kous niet af. Waar het aan schort, is dat de wolven die over alles hun zeg willen hebben, maar nergens het fijne van afweten, zullen blijven huilen. Als een man een ongelukkige slag krijgt in een vechtpartij omdat er een ongeval is gebeurd met een bus, is iedereen ineens veiligheidspecialist van het openbaar vervoer.’

Brussels procureur des Konings Bruno Bulthé zei ook het zinloze geweld in de hoofdstad ‘spuugzat’ te zijn. Huilde hij mee met de wolven, vindt u?

‘Ik ben dat ook spuugzat en het voorval illustreert die totale verloedering en het gebrek aan opvoeding. Waarom is het nodig om bushaltes af te breken? Om treinen onder te spuiten met graffiti? Of om uw afval door het raam van uw auto te keilen? Meneer Bulthé doet daarmee een maatschappelijke uitspraak. De vraag is of hij het nodige heeft kunnen

doen om een en ander te voorkomen en of de overheid in het algemeen het nodige gezag heeft om op te treden. Een dronken leraar kan ook geen leerlingen opvoeden, want daar lachen ze mee.’

U klinkt als een moraalridder van het zuiverste soort. U hebt als strafpleiter nochtans de naam meer begaan te zijn met procedures dan met de billijke strafmaat.

‘Dan heb ik mezelf in het verleden niet goed genoeg uitgelegd. Mijn formalisme vloeit precies voort uit de gedachte dat het zich aan de regels houden het begin is van alle beschaving. Ik gooi geen afval door het raam, omdat een regel mij dat verbiedt. Een mens houdt zich in omdat er regels zijn. Dat geldt ook voor een onderzoeksrechter, een procureur des Konings, of een politiemann. Die hebben zich ook te houden aan regels zoals: je valt nergens binnen zonder een welomschreven onderzoeksmandaat. Je kunt niet zoals in de tijd van den Duits *Aufmachen!* roepen en dan de deur instampen.’

U denkt nu aan Operatie Kelk?

‘Bijvoorbeeld.’

Een ander ziet in de tegenwerking die Wim De Troy ondervond de voorbode van een doofpotoperatie, terwijl...

‘...het alleen maar gaat over het naleven van regels en afspraken. De rechtsstaat is er voor iedereen of voor niemand.’

De wreedheid van de mens

Wat heeft het nog met gerechtigheid te maken wanneer criminelen vrijuit gaan door procedurefouten? Zoals deze week de agent die zich schuldig maakte aan oplichting.

‘Het is ieders goed recht om een regeltje of wet onnozelen te vinden, maar dat is geen geldige reden om het met de voeten te treden. Er is hoe dan ook een wetgevende macht die op zeker moment beslist heeft dat dat regeltje van belang is. We kunnen de meneer of mevrouw die dat debiel regeltje heeft uitgevaardigd, wegstemmen bij verkiezingen. En buiten verkiezingen mag ik in elke democratie mijn stem luid verheffen tegen zoveel onzinnige wetgeving, maar daar stopt het dan ook. Ik krijg het op mijn heupen van politici die de moed niet hebben om een uitspraak van de Raad van State te verdedigen. Waarom staat er geen enkele politicus op om te zeggen: ik was toen volksvertegenwoordiger of minister, »

HANS RIEDER, STRAFPLEITER EN ZWARTKIJKER

ik heb die wet gestemd en ik zal u uitleggen waarom dat zo was.'

Als u de kans zou krijgen om Breivik op een formaliteit te laten vrijspreken, zou u dan niet twijfelen? Dezelfde vraag werd u eerder al eens woordelijk gesteld, maar dan ging het over Marc Dutroux.

'Dan kent u het antwoord. Als zou blijken dat de overheid haar eigen wetten niet naleeft, dan verzet ik mij daar tegen zoals in alle andere zaken. We moeten af van de nationale ziekte om te arrangeren wat ons niet bevalt. We doen iets, het blijkt niet te werken, we laten de toestand formeel voor wat hij is, maar we proberen er met bricolage een mouw aan te passen. Sorry, maar dat gaat niet.'

U doet alsof het een exacte wetenschap is. Filosoof Jan Verplaetse zei in deze krant (DS 18/04) dat meer en betere wetenschap niet meer eensgezindheid zal opleveren over begrippen zoals toerekeningsvatbaarheid, schuld en verantwoordelijkheid. 'Ze behoren tot een verouderd mens- en wereldbeeld', schreef hij.

(*monkellachje*) 'Die brave meneer zal dan wel een manier hebben om het strafrecht opnieuw uit te vinden, zeker? Ik kan me eerlijk gezegd geen enkel strafsysteem voor de geest halen dat werkt zonder noties van schuld en boete. Ik zie geen andere oplossing, tenzij we natuurlijk terugkeren naar meer duistere tijden. Ooit vonden rechtsgeleerden het perfect normaal dat je schuld of onschuld aflas aan de mate waarin de beklagde verdronk wanneer je hem met een blok rond zijn nek in het water gooide.'

'Je hoeft vandaag niet zo heel ver te reizen om varianten van zo'n rechtspraak te vinden. In Iran steken ze overspelige vrouwen in een put en gooit de goegemeente stenen. De wreedheid

'Bert De Graeve slaagt er toch maar in om een van de laatste industriële takken van België succesvol open te houden'

‘De dag dat de dioxinecrisis uitbrak, lag er een ontwerp van KB klaar dat het verwerken van frituurvet in veevoeder legaliseerde. Mijn cliënt deed wat iedereen deed’

van de mens kent geen grenzen. Mijn zorg is en blijft of we op het enige juiste pad blijven dat naar een leefbare maatschappij leidt. Dat is het pad van de Verlichting. Ik vrees daarvoor. Ook in mijn vak wordt het tegenwoordig belangrijker geacht om je timesheets precies in te vullen, dan om iets bij te dragen aan de maatschappelijke vrede. We moeten de duur van elk gesprek precies noteren en berekenen hoeveel eurocent per minuut we moeten factureren. Waarom zou je nog moeilijke zaken aannemen als je sneller meer geld kunt verdienen met makkelijke zaken?’

U voelt zich meer ambtenaar dan strafpleiter?

‘Ofbakker. Die maakt op het einde van de dag ook zijn facturen. Het materialisme van onze tijden fnuikt toch het engagement, ja. Dat is met dokters net zo. Als je tien keer meer kunt verdienen door rimpels recht te trekken of borsten te steken, en je voelt niet de morele of geestelijke uitdaging om iets uitdagender te doen, waarom zou je het dan nog verder zoeken? En op donderdag springen we op een vliegtuig van Ryanair om in Barcelona de *fiestas* te gaan vieren.’

Torhout-Werchter

Nu klinkt u echt als de oude heer Tobback, meester.

‘Maar hij heeft gelijk. Ik zie dat ook in mijn vak. Ik heb het voorrecht gehad om te werken met grote meesters als bakens. Advocaten en professoren zoals René Verstringhe, Marcel Storme, Leo Martens, Piet Van Eeckhaut, Jo Stevens en Fred Erdman. Elke dag leerde je van die mensen iets bij. Je kon daar tenminste cartesiaanse discussies over het recht mee voeren. Ze zijn weg, die bakens.’

Het is niet zo dat jonge juristen vandaag naar u opkijken?

‘Dat is zeer uitzonderlijk. Hoe zou ik ook als baken kunnen fungeren wanneer je bij wijze van spreken van alle kanten belaagd, afgebroken en verkeerd geïnterpreteerd wordt? Ik mis bij jongeren vandaag sowieso het vuur.’

Er is nochtans een generatie die op straat komt en gelooft in een andere wereld dan die van het rauwe kapitalisme met zijn toenemende ongelijkheid.

‘Sorry hoor, maar ik was aan de universiteit toen het protest losbarstte tegen de verhoging van het inschrijvingsgeld naar 10.000 Belgische frank. Wij braken toen heel Gent

af. We beperkten ons niet tot één betogingske waarbij wat witte vlaggen in de lucht werden gestoken. Vandaag krijg je jongeren in het beste geval een uurtje op straat en daarna gaan de oordopjes van de iPod weer in.’

Uw zoon, Benjamin Rieder, gelooft er wel in. Hij is actief vrijwilliger in de G1000.

‘Hij heeft daar hard voor gewerkt, maar het initiatief dreigt te stranden, omdat de beurzen leeg zijn. De mensen die zich daarvoor hebben ingezet, deden dat met veel kunde en engagement. En het is nodig, want onze democratie gaat er dag na dag op achteruit. Maar op de totaliteit van de bevolking is de schaal daarvan te klein. En op het einde van de dag zeggen die gasten toch: sorry, het is straks weer Pukkelpop of - hoe heet het? - Torhout-Werchter en gelieve ons niet langer lastig te vallen met al uw maatschappelijke problemen. We hopen dit jaar op goed weer, zodat we vier dagen kunnen feesten zonder miserie.’

Is het voor een liberaal zoals u geen morele plicht om optimistisch te zijn?

‘Ik wil wel, maar ik zie geen verbetering.’

Marathons, geen spurtjes

U praat graag over moraal, maar een advocaat houdt er toch altijd een beetje een vreemde omgang met de waarheid op na.

Uw confrater Marc Uyttendaele zegt dat hij de waarheid soms liever niet kent als hij iemand verdedigt.

‘De taak van een advocaat is in zekere zin beperkter dan de goegemeente denkt. Onze cliënt verkeert vaak niet in de mogelijkheid om zich op een treffelijke manier uit te drukken. Dus vertolken wij zijn standpunt in een feitelijk en juridisch kader.’

U bent toch geen veredelde tolkmachine?

Dat zou vloeken met wat u het afgelopen uur over normen en waarden hebt verteld.

‘Natuurlijk doe je dit vak niet zonder je eigen moraliteit. Als ik de mening ben toegedaan dat ik zijn thesis niet kan verdedigen, moet ik aan de kant gaan staan.’

Zou u Anders Breivik kunnen verdedigen?

‘De vraag dringt zich niet op, maar waarom zou dat niet kunnen? Een van zijn advocaten is een socialist, gelieerd aan de partij die Breivik zo in het hart heeft getroffen. Dat zijn juristen, meneer. Ze zeggen met opgeheven hoofd: dit is nu wat we bedoelen met een rechtsstaat. Ik zeg het, we zouden elke dag een voorbeeld moeten nemen aan de Noren.’

Geloofwaardigheid is belangrijk in uw vak. Toen u in de dioxinecrisis vetmester Verkest verdedigde, noemde u het vermengen van gebruikt frietvet in veevoeder ‘een toonbeeld van zinnige recyclage’. En de miljoenen van Verkest op een Luxemburgse bankrekening ‘een eerlijk verdiend spaarpotje’.

‘En dan? Ik laat mij daar niets aan gelegen. Ik loop marathons, meneer, geen spurtjes. Ik ben er heel gerust in dat ook in deze zaak de waarheid ooit wel eens naar boven komt. Er loopt nog een procedure bij het Europees Hof. U begrijpt toch wat een menselijk drama het is, wanneer je als dader gestigmatiseerd wordt voor iets wat je niet gedaan hebt? De politiek heeft de dioxinecrisis gemaakt, niet meneer Verkest.’

U spreekt in raadsels.

‘Allez, ik zal een tip van de sluier oplichten. Op de dag dat de dioxinecrisis uitbrak, lag er een kant-en-klaar ontwerp van Koninklijk Besluit op tafel dat het verwerken van in containerparken opgehaald frituurvet in veevoeder legaliseerde. Mijn cliënt deed wat iedereen deed, maar jammer genoeg kwam hij enkele dagen te vroeg. Dat ontwerp van KB is spoorloos verdwenen en mijn cliënt moest worden geslachtofferd. Het doet me denken aan wat meester Jacques Vergès zo vaak op meesterlijke wijze heeft gedemonstreerd: we leven in één grote, hypocriete maatschappij. En dan heb je politici die dat op even magistrale wijze bespelen en er hun voordeel uit halen.’

In 1999 was dat Guy Verhofstadt.

‘Och, als hij het niet was geweest, was het een andere.’

Hebt u er zelf nooit aan gedacht om in de politiek te stappen?

‘Ik heb mij de vraag wel eens gesteld: als ik het dan toch zo goed weet, moet ik het dan niet zelf doen? Er gloort wat dat betreft misschien een beetje hoop. De Franse presidentskandidaat François Bayrou lanceerde het idee om over de partijgrenzen heen en buiten de regering een minister van Justitie te kiezen. Dat idee propageer ik ook al lang. Geef ons eens een minister van Justitie die geen 25 maanden maar 8 jaar aanblijft. En laat ons in die periode eens ten gronde discussiëren over wat we nu eigenlijk verwachten van justitie.’

Tout sauf du cinéma?

‘Voilà.’